

Del 1 – Mia forteller om hester

Tekst/illustrasjoner:

Anne Schjelderup

Filosofiske spørsmål:

Anne og Ariane Schjelderup

Sist oppdatert: 4. januar 2004

Mia går på ridning. I stallen lærer hun å stille hestene. Hun lærer også å forstå hestene. Hester er flokkdyr, og det er alltid en hest som er leder for de andre hestene. På denne siden er det Mia selv som forteller om hva hun har opplevd. I denne fortellingen er det mange nye ord. Det er en fordel om læreren forklarer klassen grunnleggende begreper som «flokk», «rangordning» og «leder» før teksten gjennomgås.

Hesten Trygg er flokkens leder

På mandagene går jeg i stallen for å ri. Hestene er så store og trygge. Det er koselig å stille dem. I stallen er det akkurat som om verden utenfor ikke finnes. Alt er bare trygt og fint og godt.

Når jeg kommer til stallen, må jeg først ta hesten min inn fra jordet. Hesten som jeg skal ri heter *Trygg*. Han er leder for hesteflokken. Alle de andre hestene må passe seg når han skal forbi. Er det noen som ikke passer seg, så biter eller sparker han dem. Slik blir de minnet på at det er han som bestemmer.

Men Trygg passer også på de andre hestene. Hvis han synes at noe er farlig, så jager han dem vekk for å beskytte dem. Og han forsvarer dem også hvis han kan.

Nå er det kanskje ikke så mye farlig for hestene på en bondegård. Men hadde hestene vært ville, hadde det vært en veldig viktig jobb å være leder. Lederen må alltid passe på at alle hestene er trygge og har det bra.

Andre hester utfordrer lederen

Men flere av de andre hestene har også lyst til å være ledere. Av og til prøver de å utfordre Trygg. De nekter å flytte seg når han kommer eller de begynner å spise av høyet hans. Da gir Trygg dem et kraftig spark. De gir seg fordi Trygg er sterkere enn dem. Jeg blir sint på Trygg som sparker og biter de andre. Men onkel Henry sier at Trygg gjør det som er bra og riktig for en hest.

Den sterkeste og klokeste må lede flokken

For lenge siden var de fleste hester ville, dvs. de levde fritt i naturen. Nå fins det bare villhester noen få steder i verden. Men de tamme hestene kan noen ganger oppføre seg slik som de ville hestene gjør. Derfor er det lurt å vite litt om villhester når man skal stille hester.

Villhestene lever i flokk, og det er viktig at det er den sterkeste og klokeste hesten som bestemmer. Det er også viktig at de andre hestene gjør som lederen sier med en gang. For det er mange farer som truer villhesteflokken. Hester er byttedyr, så de blir jaget av rovdyr som vil spise dem. Rovdyrene smyger seg gjerne innpå flokken uten at hestene merker det. Men lederen er alltid på vakt, og kjenner lukten av dem før de kommer altfor nærme.

Lederen i en villhestflokk kan aldri spise seg helt mett. Det er fordi han alltid må være på vakt. Hvis han er mett, blir sansene hans svekket. Da kan det være han oppdager faren for sent. Hvis han tror det er fare på ferde, må han få med seg flokken og flykte. Da er det viktig at alle hestene reagerer med en eneste gang og gjør som de skal.

Hestenes rangordning

Men lederen kan ikke passe på hele flokken samtidig. Derfor har hestene en rangordning slik at hver hest bestemmer over dem som er under dem på rangstigen. Slik kjenner hver hest sin plass og vet hva den har å gjøre. Som regel er lederen en hingst. Han er pappaen til alle føllene som fødes i flokken. Slik blir de fleste føllene sterke, fordi pappaen deres er den sterkeste og mest oppmerksomme av alle hestene i flokken.

Siden Trygg er lederen for vår flokk, må de andre hestene gå bak ham når de skal inn i stallen eller når de skal spise. Vi må også ta hensyn til rangordningen når vi rir. Hvis ikke kan hestene begynne å krangle.

Jeg tar med meg Trygg inn i stallen. Noen ganger tøyser han og vil bestemme selv. Da må jeg være streng med ham, ellers så tror han at det er han som bestemmer over meg. Vi mennesker må på en måte alltid sørge for å være over hestene på rangstigen. Lederhestene har ledere over seg – og det er oss, menneskene.

Ideer til filosofiske samtaler

1. Trygghet

Mia synes det er trygt og godt å være i stallen med de store hestene. Hvorfor tror dere hun synes det?

- fordi hestene er rolige?
- fordi hestene lukter så trygt og godt?
- fordi hestene ser så snille ut?
- fordi hestene er snille?
- fordi alle menneskene i stallen er snille?
- fordi det ikke er så mye bråk der?
- fordi hun er vant til å være der?
- fordi alt som skal gjøres der tar mye tid, slik at alt går litt sakte?
- fordi det er som om verden utenfor ikke finnes?
- fordi hun er så glad i hestene?

Synes du det er trygt og godt å være i en stall? I tilfelle: hvorfor? Er det noe i en stall som kan være skummelt eller ekkelt? Kan man ha det trygt og godt et sted selv om det også er noe som er skummelt eller ekkelt der? Hva skal til for at vi opplever det som trygt og godt å være et sted?

2. Lederskap og rangstiger (1)

Hesten Trygg er flokkens leder. Han bestemmer over de andre hestene. Men han må også ta vare på dem. Er det andre dyr som pleier å ha ledere? Har vi mennesker ledere? Hvor har vi i tilfelle ledere og hvem er det som er ledere:

- i Norge?
- i hele verden?
- i familien?
- på fotballen?
- på skolen?
- i klassen?
- har barn ledere og rangordninger?

Tar disse lederne alltid vare på de andre? Synes dere ledere alltid burde ta vare på dem som de leder?

3. Lederskap og rangstiger (2)

Siden hestene har en rangordning seg imellom vet de alltid hva de skal gjøre. Lederne viser dem det. Fungerer rangordninger slik blant menneskene også: gjør alltid menneskene slik lederne sier de skal gjøre? Burde vi alltid gjøre slik lederne bestemmer? Er det noen grunner for *ikke* å gjøre som lederne sier?

4. Lederskap og rangstiger (3)

Blant hestene er det alltid den sterkeste og klokeste som leder flokken. De svakeste er nederst på rangstigen. Har vi slike rangordninger blant mennesker også? Og hva vil det egentlig si å være «sterk» eller «svak»: er det de samme egenskapene som må til for å være «sterk» på fotballaget, på skolen eller hjemme i familien?

Hestene slåss for sin plass på rangstigen ved å bite og sparke. Hvordan slåss vi mennesker for vår plass på rangstigen? Er det forskjell på hvordan vi slåss forskjellige steder og i forskjellige miljøer (bruk eksemplene over)?

5. Lederskap og rangstiger (5)

Kan man være høyt på rangstigen ett sted, f.eks. på skolen, og lavt et annet sted, f.eks. hjemme? Forklar. Har det noe å gjøre med *hvem* som er med i familien og i klassen? Har det noe å gjøre med *hva* man gjør sammen med familien og klassen? Eller har det med noe helt annet å gjøre?